

№№ 69—70 (7610—7611) ● 1994 сүлд бэс мийн 16 күнэ, Чэппинэр ● Сыманата—46 солж, 15 харчы.

төрөөбүтэ 60 сылын туолуутугар анааһыт нини үлэлэрин быыстапкага аһыллына. Эдэр сааһытар биниги кээнкэбэтиттэн турсабыт Семен Никодеевич олохун, үгүс өрүттээх айар үлэтин туһунаа Саха Республукатын народнай худоминига, П. А. Ойуунускай аатынан Государственной баризмниэ лауреата А. П. Мухомов, бииргэ үөрэммит, үлэлээбит табаарыстара В. Н. Дычковская, Е. Е. Дычковская, М. Е. Васильева истиг-иниэх аһытылары оңордулар. Быыстапканы көрүүнү Худомини бааһа тема лаах, мастынай кырааска нан, акварельнаа үрдүк таһымнаахтык айбыт үлэлэри экии хоһу эргиччи тилэри тардыллынарлар. Онно төрөөбүт айымдары кэрэ көстүүлэрин, ыһамааны дьомхуг мэтириилэрин, пэтиормортары, оһу төһө народнай театрытыгар үлэтин билиһиннэрэ аһышадары, олохтатан Фототалары көрүүнү сөп. Музейга худомини быыстапкага бу ый устатыгар көрүүгө туруоруллар. Оһу сымдааргытыгар аһырылар.

«СО» көрр.

Литературнай СТРАНИЦА

Доборбут Осип Филиппов кэриэһигэр

Сорохтор убайбыт, сорохтор бырааппыт, сорохтор Доборбут, табаарыспыт Осип Константинович ФИЛИПОВ быыл сэвэс Мирнэй куоранын ыарахан-нык Мадьян эдэр сааһыгар бийиги кэриэһигиттэн хомолтолоохтук туораабыта. Кини ово сааһа төрөөбүт Чакырыгар ааспыта. Ха-йахсыт ситэтэ суох орто оскуолатыгар үөрэммитэ. Оттон, төрөппүттэрэ оччо-тообу оройуон нинигэр үлэлини киирэр буолуонар. Х-е кылааһы Чурапчы орто оскуолатыгар 1957 сыл-лаахха бүтэрбитэ. Ол кэ-нигиттэн Барнаул куоракка милиция оскуолатыгар үө-рөнэ барбыта уонна юрист идэтин ылан Дойдугар 1963 сыллаахха кэлбитэ. Эдэр специалиһы респуб-ликаатааһы Ис дьыала ми-нистерствота Дьонуускай-га, Орджоннидзевскай оройуонга үлэлэппитэ. Оттон Чурапчытыгар ис дьыала отделыгар кэлбитэ. Осип кинэ көүстөөх,

кыһылар-тыктар дьэни билбэт холку кини этэ. Оскуолага үөрэнэргиттэн хоһоону суруйуунан ды-рыктанара. Кэлин үлэниг буолан баран оройуонна-а, республикатааһы ха-йааттарга айымныларын бөчөөттэтэр буолбута. Идэ-тинэн эгиклэ суох үлэтин иһин үгүс Вочуотунай грамоталарынан, Махтал суруктарынан бэлэстэмми-тэ. Элбэһи аахпыт, дьирэг биллээх кини этэ. Госу-дарствога куттал суох бу-луутун комитетыгар сыл-дьан хас да олус куттал-лаах буруйдаахтары туту-бууга кыттыбыта, онко ылбыт идэтин үчүгөйдик байыдаабытын көрдөрбүтэ, кэлин государственнай баайы-дуолу хоро таһаач-чылары, ыскайдааччылары утары күүснэ охсуспута, сымыйага балылаан түбэ-һиэхтээх дьон дьыалаларын сийилии ырытан, үөрөтөн, силиэстийэлээн, элбэх кини кырдыгынан таһаарбыта. Кини хоһоон иһки доодус

кинигэрдээх. Бастаангыта «Хоһооннор» 1978 сыл-лаахха, иккис «Оһох кыһа» 1986 сыллаахха бөчөөттэммиттэрэ. Мирнэй-гэ олорор сылларыгар «Кимберлит» литератур-най түмсүү биһир нөхтөөх чилиэнэ этэ. Осип хоһоон-норугар төрөөбүт дойдугар, дьонугар-сэргитигэр, айылҕага истиг таптал ордуу чагылхайдык көстөр. Үһүс кинигэтин бөчөөткэ бэлэмни сылдьыбыта, Хомойуох иһин, ол күнү көрбөтөбө. Машикала бэ-чээттэммит ол биһир экзе-мляры Чакырга табаары-һыгар Н. В. Филипповка «Николай Васильевич, бы-раатым, доборум! Көрө-аага сылдьаргар. Бу кини-гэ буолуохтаах этэ» дьэни суруйан бэлэхтээбит.

Доборбут 1967 сыллаах-ха Ранса Егоровнадыни, музыкальнай оскуола учу-талыһыни, олохторун хол-бообуттара. Ити сыл Мирнэйгэ алмаас про-мышленноһун араначчы-

һыыр подразделениега взвод командирынан ана-нан көһөн барбыта. Ойно-хас да сыл үтүө суобас-таахтык үлэлээбитэ, кэлин карьерга көбөрүлүбүтэ. Ол сылдьан уолпуснааһыгар дойдутугар Чакырга кэлэн сынныанан барара, табаа-рыстарын көрсүһэрэ, көп-сөһүнэрэ, бултуура, ба-лыастыһыра. Айылҕага сыл-дьарын олус сөбүлүүрө, алааһын, сайылыгы күү-сүнэн снэммит кырдал-ларыгар хаамыталаан ах-тылаһынан таһаарара. Кини Егоров Николай Иванович — Ороһу (Эрилик Эри-стиг кыһына) обонньору кытта берэ таппан кэпсэ-тэрэ. Эдэрдээх кырдыаас үксүн булт тематыгар и-дриллэллэрэ. Оттон атын табаарыстарын кытта кэп-сэтэрэ үгүс буолара, ол быһыыгар литературага сынныаннаахтардыын арды-гар мөккүһүн да ылаалла-ра, хардарыта дакаастаһал-лара, сороһор санаалара сөл түбөһүһэрэ...

Бүтүн бийиги Доборбут Осип Филиппов бөчөөткэ тахса иһик уонна бөчөөт-тэммит айымныларыттан биһэрбит.

ныгытыгар.
Тулатыгар
Туох да суох,
Аллара—
оһуор хонуу...

Күнүс ытыар,
Кинэ санааргыыр
курдуга.
Өадүүбүт
арай
ону
Сэрин сылларын
өгөлөрө,
Виллэлэр
арай
ону
Сэрин
өгдөөбөлөрө.

Алааһым чыычаахтара

Алааһпар
уйааһахтар
Араас нэрэ
чыычаахтар:
Күөрөгэйдэр,
татыйыһтар,
Сылгы чыычаага,
ытты да баар...
Хаалбыт курдуктар
Бу күн сиригэр
Өбүгэлэри
ыраас таптаалара
Ырыа чыычаахтар
буоланнар.
Уонна кинилэр
үйэ-саас
Алаастарыттан
арахсыбаттар:
Көтөн кэллэлэр
Күөх саас
Күлүмүн
Нөхсүлэригэр
сүгүннэр!

Эрдилэр

(Кыһас хоһооннор)

Вирнемэн
Биһир да чааһа
Ааспатаа
Чэлчэктик
күлэн,
сүүрөн—
Хас мүнүүттөтө,
Сөкүүндэтэ
Сүүдүгэр
көлөһүннээх
этэ...
х х х
Сулус
үөһэ
Сууралына...
Уруктуохха,
Вырах,
Кырат
маамыктааһын—
Үлэ күнүн
тутуохха.
х х х
Күлэрэ—чуораан...
Кини эрэ чуолаан
Күлэр-үөрөр
Мин сүрэхпэр
анаан...
х х х
Кини барахсан—
Аал-луун мас сабырдэвэ,
Олох тыалыттан
Онно-манна
ыһыллан эрдэвэ,
Аал-луук мэлдьи күөх,
Үйэлэргэ
Үүнэ турар.
х х х
Бу күндү
күнүм сиригэр
Биһир сабырдах
буолларбын,
Тулабын

Күөлүнэн
күллөрөн,
Тулубанка
турдарбын!

Мирнэйгэ

Түннүктэр,
Түннүктэр
Хаар ойуу
түүлээхтэр,
Күлүктэр,
Күлүктэр.
Дьыаттан дьыа
этэстэр
Дьэргэһэн истилэр.
Түүн этэ
Айаннаан истэххэ—
Түүнү бу
куорат
мэлдьэстэ.
Ол кыраан
блосу көтөдөр.
Бу мотуор
Буор хаһар.
Тигинэс,
Ньирилэс,
Түүн дьыбат
Алмаастыт
куората
Олус бөрү!
Эн уоккар
Биһир уоту
эбээр!
Каллим мин,
Хайдахпын
билээр!

Мирнэй—Айхал трассатыгар

Куталары,
курун тыалары
Хайа тыһыан
Көһө, кини,
сырдык суол
Көтөн
иһэр
Вирнемэни
хайа
тыһыан.
Үчүгэйнэн
баран
иһиэххэ,
Санаа
сырдаан
аһыллан.
Манан,
бу таас
суолууан,
Дьол-соргу
хоту
хаамар.
Манна,
Бу суолга,
Төһөлөөх сүрэх
сылааһа,
Санаа,
ыра
Сырдык баҕата
хаалта
буолуой!
Манна
бу
суолу
Хайа
тааһынан
купуттарга,
Доботторуом,
бокудуоннаан.
Көһө, кэтит
суол
устун
Массынаабыт
бу көтөр,
Сүрэхпин
үөрүү
тыала
Курдары
өгөр.

Осип ФИЛИППОВ

х х х

Хоһоон
хоһоон буоллабына
Тыллара—
Тыһыннаах сабырдаһтар.
Оттон
сибэккитэ
Сүрөххэр татарнаа,
Кэрэбэр
Кэрэни эбнээ.
х х х
Күн
сырдык иһиллэрин
Түүн улаагыттан
Утары уунар,
Сылайбыт,
мырчыстыбыт
сүүспэр
Уоһа сыстар.
Үһүн суолум
Усталаах-туоратыгар
Мэлдьи
киһи
Күүтэ көрсөр.
Түүнүргү
түбүгүрэр
Түбүнтээх
үйэбэр,
Сүрэхпин-хааммын
Сырдыгынан
иһтэр.
Сылааһынан
иһирэр.
Күбэй күнүм
Иһиллэрин
утары уунар:
Мэлдьи мин
Овоһу санаабар.
Кууһан ылар,
Сыллым сылдыар.

Өтөхтөргө санаа

Өбүгэлэр
сагалара-исгалара,
Олорон ааспыт
өтөхтөрө
Вирнемэҕэ суураллар,
Артыһы арай
Ааспыт айанныт

Атын туһабынан

сүттэр-
сүтэр,
сүттэр-
сүтэр...
Туман буолан
налыһаа
Бааллара диир санаа,
Алаастары сабаллар
Синктээх
тыһыны кизбэлэр.
Өтөхтөргө баҕаналар,
сэргэлэр эрэ
иһиһбэлэр.
Вулуус муустаах
иһиһэрэ
Самээр
сигизэн иһэллэр.
Вирнемэ,
хаар кэрнэтэ
Уулларан, иһиллэри
бийигиттэн
Матарар,
үксүгэр
Иһиллэри
Саныыр да
түгэнтэн.

Ороһу Дьөгүөрэл обонньорго

Чалбах, ырбыы
тахсыаһыттан
Кусна сыһан,
Туу уган,
Күөлгүн кытта
Эрдигинэн
снэгтиһэн,
Уу тонгуор,
Солонор
буолуор дьэри
Водьуустаһан
биһрдиг
иһи.
Күөлгүн кытта
Кинилин
кэпсэтэргин
Халдыаһыттан
истэрбит—
Соботох тылдаах

киһини

Эдэппэкс
билэрбит.
Балым, кус
эрэ
Эйиэхэ
буолбатах—
нэрэ...
Бастаан
эн истэҕин
Каҕа
кэлэн
этэрин.
Маннай
эн эрэ
билэҕин
От-мас
көбөрөн
эрэрин.
Сардаҕа маннай
эйиэхэ
Анаммыт курдук
кыһыаа,
Хопто үөрэ
Үөрө-дүөрө
Эйиэхэ
«Бонус»
гыһыаа.
Халын үөрдээх
анды
Түһэн биһирэ
анаабытты.
Илим
харах аахтара
Көмүс собону
тутуо.
Үрдүгүнэн
санара-сагара
Куобас
көтө туруо.
Киирбит күн
кыһыл чоҕо
Хамсаар
хатаныаа,
Саҕа-иһэ
оччоҕо
Сыһа
иһ-иһим
барыаа.

Убайым охтубут томторо

(Николай Михайлович
Филипповна)

Оспут
окуопа
иһигэр
Хантан
бу
Титирик
чэлгийэр,
Сүрэхпэр
Сахалы
сипсийэр?
Алааһың
Аллар
сибэккилэрэ
Үүмүт
буолбаат
Эн
Томторгор
эрэ.
Алааһың
көмүс
күөрөгэйэ
Манна
көтөн
кэллэстэвэ.
Күнү кытта
Күннэтэ
күөрэйэ
Туойар
буолбаат
Эн тускунан
эрэ.
Томтору
тула
Истиһи
унаарар.
Истиһи
томтор
Пааматыһык
турар.
х х х
Саас көбөрөн лаглайар
Аар хатын
Айан суолун
аттыгар,
Аарыма алааһым

